

Деколонізація Африки. Крах апартеїду. Країни регіону на зламі ХХ–ХХІ ст.

Після Другої світової війни активізувався рух за незалежність у володіннях колоніальних імперій. Важливу роль у цьому непростому процесі відіграла «Декларація надання незалежності колоніальним державам і народам» від **14 грудня 1960 р.**, схвалена Генеральною Асамблеєю ООН. Логічно, що 1960 рік став кульмінацією боротьби за незалежність африканських націй. Незалежність отримали 17 колоній.

Процес деколонізації поділяють на чотири етапи.

На першому етапі (**1943–1956 рр.**) незалежність здобули переважно країни Азії та Північної Африки. Після поразки франко-британської агресії проти Єгипту в 1956 р. Велика Британія визнала суверенітет Судану, а Франція — незалежність Тунісу та Марокко.

На другому етапі (**кінець 1950-х–1960-ті рр.**) незалежність здобули переважно колишні колонії Африки. Після “року Африки” процес деколонізації пришвидшився, до середини 1960-х рр. більшість країн Тропічної Африки звільнилися від колоніального гніту.

Під час третього етапу (**1970-ті рр.**) впала остання, найстарша колоніальна імперія — португальська. У результаті збройної боротьби у 1973 р. здобула незалежність Гвінея-Бісау. Після повалення військової диктатури в Португалії в результаті «революції гвоздик» у квітні 1974 р. незалежність здобули й інші португальські колонії: Острови Зеленого Мису, Ангола, Мозамбік, Сан-Томе і Принсіпі.

Завдання:

Пригадайте, які основні причини та наслідки “революції гвоздик”? Чому Португалія надала незалежність колоніям після подій 1974 р.?

Револуція в Португалії. Проголошення незалежності Анголи.

Під час четвертого етапу (1980—1990-ті рр.) здобули незалежність останні колонії. У 1980 р. було остаточно врегульовано проблему Південної Родезії (Зімбабве): після громадянської війни між білим урядом і африканськими націоналістичними організаціями Велика Британія визнала незалежність Зімбабве. У 1982 р. британський уряд надав незалежність Белізу. У 1990 р. під тиском світової громадськості ПАР надала незалежність Намібії.

Здобуття незалежності не було гарантією вирішення найважливіших проблем континенту. Національні еліти, які отримали владу, повинні були самостійно, без підтримки метрополій, забезпечувати економічний розвиток, соціальні програми та підтримувати безпеку. Нові незалежні країни розвивалися по-різному. Частина африканських країн Сходу орієнтувалися на США та Західну Європу. Інші країни (як, наприклад, Ангола, Танзанія, Ефіопія) проголошували будівництво соціалізму. Дослідники вважають, що заяви деякого з африканських лідерів про прийняття маркиської доктрини були лише риторикою, аби отримати гроші, сировину та зброю від Радянського Союзу. Після розпаду СРСР правителі цих країн швидко забули про колишню соціалістичну орієнтацію.

Які проблеми має постколоніальна Африка?

Проблеми постколоніальної Африки

Зубожіння населення

Стрімке поширення хвороб через незадовільний розвиток медицини

Нерозвиненість економіки

Швидке зростання кількості населення

Корупція у владних колах

Політична нестабільність

Хоча більшість незалежних країн Африки мають потужний людський та природний потенціал, через демографічний вибух, відсутність стратегії та досвіду управління економікою їхні уряди не можуть ефективно протистояти проблемам бідності та забезпечення продовольством. Ще однією актуальною проблемою є корумпованість влади. Країни Африки вирізняє політична нестабільність. Після здобуття незалежності почастішали збройні прикордонні сутички, які часом переростають у тривалі війни.

Прикладом боротьби місцевого населення за свої права може бути повалення режиму апартеїду у Південно-Африканській Республіці.

Апартеїд — офіційна політика расової дискримінації, сегрегації та гноблення, яку впродовж 1948—1991 рр. проводили владні кола Південно-Африканської Республіки проти місцевого чорношкірого населення, а також переселенців з Азії.

Внаслідок такої політики 23 млн темношкірих мешканців були позбавлені виборчих прав. Для «кольорового» населення створювали спеціальні поселення — бантустані. У громадських місцях, у транспорті, у медичних закладах, на пляжах діяли жорсткі обмеження.

Зміни у політичному житті розпочалися у середині 1980-х рр., але відбувалися надто повільно. На початку 1990-х країна опинилася на порозі повномасштабної громадянської війни. Зважаючи на теракти і часті збройні сутички, президент ПАР Фредерік де Клерк змушений був погодитися на проведення загальних демократичних виборів.

Вибори відбулися 26-29 квітня 1994 року. Переміг Африканський Національний Конгрес, здобувши голоси більшості виборців — 63 %, Національна партія набрала 21 % голосів.

9 травня 1994 р. Національна асамблея обрала президентом ПАР Нельсона Манделу. Так завершилися 45 років апартеїду в ПАР.

Якщо охарактеризувати сучасне становище континенту, тут зберігаються ті самі проблеми, що мали місце і під час процесу деколонізації. Зростає кількість населення, але економіка не забезпечує навіть базові потреби. Боротьба за владу в африканських країнах між окремими угрупованнями перетворювалася на справжній геноцид власного народу (Судан, Уганда, Руанда, Сомалі, Ліберія, Сьєрра-Леоне та ін.).

У зв'язку зі зростанням попиту на сировину Африка перетворилася на зону стратегічних інтересів провідних держав світу, між якими загострюється конкурентна боротьба за необхідні ресурси. Зберігається знаючий контраст між рівнем розвитку різних країн.

У деяких країнах поширеними є тероризм, контрабанда зброї та наркотичних речовин, розповсюдження вірусних захворювань (на континенті проживає 60 % ВІЛ-інфікованих людей планети), низький рівень медичних послуг, нелегальна міграція, високий рівень злочинності.

По-різному розвиваються політичні процеси: з одного боку, досі існують осередки екстремізму, зокрема в Південному Судані, Сомалі, регіоні Сахелю, а з іншого — відбуваються процеси демократизації та лібералізації суспільства, які сприяють прискореному зростанню економіки.

Історія Африки заслуговує на детальніше вивчення. Тож прочитайте відповідний матеріал підручника або скористайтеся додатковими джерелами!